

Vuosiluokkien 7-9 vuosiluokkaistetut tavoitteet 1.8.2021 alkaen (muutokset lihavoitu)

Suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärä

7.lk	8.lk	9.lk
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	Vuorovaikutustilanteissa toimiminen
<p>T1 Oppilas harjoittelee toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa. Oppilas harjoittelee tarkkailemaan oman viestintänsä vaikutuksia muihin.</p>	<p>T1 Oppilas oppii toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa. Oppilas oppii tarkkailemaan oman viestintänsä vaikutuksia muihin.</p>	<p>T1 Oppilas osaa toimia aktiivisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa. Oppilas osaa toimia erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa.</p>
<p>T2 Oppilas harjoittelee ilmaisemaan mielipiteensä selkeästi. Oppilas kehittää perustelutaitojaan. Oppilas harjoittelee ottamaan toiset huomioon vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>T2 Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä selkeästi. Oppilas kehittää perustelutaitojaan. Oppilas harjoittelee ottamaan toiset huomioon vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>T2 Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä selkeästi ja vakuuttavasti. Oppilas osaa ottaa toiset huomioon vuorovaikutustilanteissa.</p>
<p>T3 Oppilas rohkenee ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Oppilas harjoittelee valmisteltujen puheenvuorojen pitämistä.</p>	<p>T3 Oppilas rohkenee ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Oppilas harjoittelee valmisteltujen ja spontaanin puheenvuorojen pitämistä.</p>	<p>T3 Oppilas rohkenee ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Oppilas osaa pitää sekä spontaanin että valmistellun puheenvuoron.</p>
		<p>T4 Oppilas osaa havainnoida omaa viestintäänsä sekä tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämisalueitaan erilaisissa viestintäympäristöissä.</p>

Tekstien tulkitseminen	Tekstien tulkitseminen	Tekstien tulkitseminen
T5 Oppilas harjoittelee tekstien ymmärtämisessä, tulkinnessa ja analysoimisessa tarvittavia strategisia ja metakognitiivisia taitoja. Oppilas harjaantuu arvioimaan lukemisensa kehittämistarpeita.	T5 Oppilas osaa käyttää tekstien ymmärtämisessä, tulkinnessa ja analysoimisessa tarvittavia strategisia ja metakognitiivisia taitoja. Oppilas osaa arvioida lukemisensa kehittämistarpeita.	
T6 Oppilas harjoittelee valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	T6 Oppilas harjoittelee valitsemaan, käyttämään, tulkitsemaan ja arvioimaan monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.	T6 Oppilas osaa valita, käyttää, tulkita ja arvioida monimuotoisia kaunokirjallisia, asia- ja mediatekstejä.
T7 Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa. Oppilas tekee havaintoja teksteistä ja tulkitsee niitä sekä vakiinnuttaa ja laajentaa sanavarastoaan.	T7 Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa. Oppilas tekee havaintoja teksteistä ja tulkitsee niitä sekä vakiinnuttaa ja laajentaa sanavarastoaan.	T7 Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa. Oppilas tekee havaintoja teksteistä ja tulkitsee niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttaa ja laajentaa käsite- ja sanavarastoaan.
	T8 Oppilas kehittää taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja opettelee käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti.	T8 Oppilas osaa arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja käyttää sitä tarkoituksenmukaisesti.
	T9 Oppilas tutustuu uudentyyppisiin fiktiivisiin tekstilajeihin. Oppilas monipuolistamaan luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.	T9 Oppilas syventää ymmärrystään fiktion keinoista. Oppilas monipuolistaa luku-, kuuntelu- ja katselukokemuksiaan ja osaa jakaa lukukokemuksiaan.
Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen
T10 Oppilas rohkaistuu ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä. Oppilas harjaantuu tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	T10 Oppilas rohkaistuu ilmaisemaan ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä. Oppilas harjaantuu tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.	T10 Oppilas ilmaisee ajatuksiaan kirjoittamalla ja tuottamalla monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana.
T11 Oppilas harjoittelee tuottamaan	T11 Oppilas tuottaa kertovia,	

<p>kertovia, kuvaavia, ohjaavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediasissa ympäristöissä. Oppilas harjoittelee valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.</p>	<p>kuvaavia, kantaa ottavia ja pohtivia tekstejä, myös monimediasissa ympäristöissä. Oppilas harjoittelee valitsemaan kuhunkin tekstilajiin ja tilanteeseen sopivia ilmaisutapoja.</p>	
<p>T12 Oppilas käyttää tekstin tuottamisen prosesseja ja tuottaa tekstiä myös yhdessä muiden kanssa. Oppilas harjaantuu antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä arvioimaan itseään tekstin tuottajana.</p>	<p>T12 Oppilas käyttää tekstin tuottamisen prosesseja ja tuottaa tekstiä myös yhdessä muiden kanssa. Oppilas harjaantuu antamaan ja ottamaan vastaan palautetta sekä arvioimaan itseään tekstin tuottajana.</p>	<p>T12 Oppilas käyttää tekstin tuottamisen prosesseja ja tuottaa tekstiä myös yhdessä muiden kanssa. Oppilas osaa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana.</p>
<p>T13 Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoaan tekstien tuottamisessa. Oppilas syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä. Oppilas vahvistaa yleiskielen hallintaa.</p>	<p>T13 Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoaan tekstien tuottamisessa. Oppilas syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä. Oppilas vahvistaa yleiskielen hallintaa.</p>	<p>T13 Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoaan tekstien tuottamisessa. Oppilas syventää ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä. Oppilas vahvistaa yleiskielen hallintaa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatessaan.</p>
	<p>T14 Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja. Oppilas monipuolistaa lähteiden käyttöä ja harjoittelee viittaustapoja omassa tekstissä. Oppilas harjoittelee toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.</p>	<p>T14 Oppilas vahvistaa tiedon hallinnan ja käyttämisen taitoja. Oppilas noudattaa tekijänoikeuksia ja osaa merkitä lähteet. Oppilas toimii eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen.</p>
<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p>	<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p>	<p>Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen</p>
<p>T15 Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja tutustuu kielen ilmiöihin. Oppilas harjoittelee tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä.</p>	<p>T15 Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja tutustuu kielen ilmiöihin. Oppilas harjoittelee tunnistamaan kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä.</p>	<p>T15 Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä. Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä, pohtia niiden merkityksiä ja kuvata eri rekisterien ja tyylien välisiä eroja.</p>

<p>T16 Oppilas tutustuu kulttuurin eri muotoihin sekä pohtii kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään. Oppilas tuntee kirjallisuuden pää- lajit ja on lukenut sovitut kirjat.</p>	<p>T16 Oppilas tutustuu kulttuurin eri muotoihin sekä pohtii kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään. Oppilas tuntee kirjallisuuden pää- lajit ja joitakin alalajeja sekä on lukenut sovitut kirjat.</p>	<p>T16 Oppilas tutustuu kulttuurin eri muotoihin sekä pohtii kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään. Oppilas tutustuu kirjallisuuden historiaan ja nykykirjallisuuteen sekä tuntee suomalaisen kulttuurin juuria. Oppilas on lukenut sovitut kirjat.</p>
		<p>T17 Oppilas osaa kuvailla Suomen kielellistä ja kulttuurista monimuotoisuutta. Oppilas osaa kuvailla äidinkielen merkitystä ja suomen kielen piirteitä ja asemaa muiden kielten joukossa.</p>

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärä

Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	Vuorovaikutustilanteessa toimiminen	Vuorovaikutustilanteessa toimiminen
7.lk	8.lk	9.lk
<p>T1 Oppilas opettelee toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa. Oppilas harjaantuu tarkkailemaan oman viestintänsä vaikutuksia muihin ja pyrkii rakentamaan vuorovaikutukseen.</p>	<p>T1 Oppilas opettelee toimimaan aktiivisesti ja tavoitteellisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa. Oppilas harjaantuu tarkkailemaan oman viestintänsä vaikutuksia muihin ja pyrkii rakentamaan vuorovaikutukseen.</p>	<p>T1 Oppilas osaa huomioida vastaanottajan viestinnässään ja kykenee rakentamaan vuorovaikutukseen erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa.</p>
<p>T2 Oppilas pystyy osallistumaan keskusteluun. Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja median puhuttuja tekstejä. Oppilas kehittää perustelutaitojaan. Oppilas oppii käyttämään</p>	<p>T2 Oppilas osaa ilmaista mielipiteensä ja kehittää perustelutaitojaan. Oppilas tunnistaa viestintätilanteille tyypillisiä kielellisiä keinoja.</p>	<p>T2 Oppilas syventää muodollisten puhetilanteiden, opetuspuheen ja median puhuttujen tekstien ymmärtämistaitojaan.</p>

sosiaalista mediaa turvallisesti ja eettisesti.		
T3 Oppilas uskaltaa ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Oppilas harjoittelee valmisteltujen puheenvuorojen pitämistä.	T3 Oppilas uskaltaa ilmaista itseään erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa. Oppilas harjoittelee valmisteltujen puheenvuorojen pitämistä.	T3 Oppilas osaa ilmaista itseään ja osaa havainnoida omaa viestintäänsä sekä tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämisalueitaan erilaisissa viestintäympäristöissä. Oppilas osaa pitää valmistellun puheenvuoron.
Tekstien tulkitseminen	Tekstien tulkitseminen	Tekstien tulkitseminen
T4 Oppilas kehittää taitojaan ymmärtää, tulkita ja analysoida tekstejä sana- ja käsitevarantoon laajentaen. Oppilas hioo lukutaitoaan ja oppii itselleen sopivia lukustrategioita. Oppilas oppii tunnistamaan eri tekstilajeja.	T4 Oppilas kehittää taitojaan ymmärtää, tulkita ja analysoida tekstejä sana- ja käsitevarantoon laajentaen. Oppilas hioo lukutaitoaan ja oppii itselleen sopivia lukustrategioita. Oppilas tunnistaa eri tekstilajeja ja niille tyypillisiä ilmaisutapoja.	T4 Oppilas osaa tarkastella tekstejä kriittisesti ja tunnistaa tekstilajeja. Oppilas osaa kuvailla kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaaottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen. Oppilas ymmärtää, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja tarkoituksia.
T5 Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa.	T5 Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa.	T5 Oppilas harjoittelee erittelevää ja kriittistä lukutaitoa itsenäisesti ja ryhmässä. Oppilas tekee havaintoja teksteistä ja tulkitsee niitä tarkoituksenmukaisia käsitteitä käyttäen sekä vakiinnuttaa ja laajentaa käsite- ja sanavarastoaan.
Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen	Tekstien tuottaminen
T6 Oppilas harjoittelee omien tekstien suunnittelua ja muokkaamista sekä hyödyntää eri tekstilajien tekstejä omien tuotostensa malleina. Oppilas harjoittelee kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja pohtivien tekstejä tuottamista itsenäisesti ja ryhmässä.	T6 Oppilas oppii omien tekstien suunnittelua ja muokkaamista sekä hyödyntää eri tekstilajien tekstejä omien tuotostensa malleina. Oppilas tuottaa kuvaavia, ohjaavia, pohtivia ja kantaaottavia tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä.	T6 Oppilas hyödyntää tekstien kirjallisessa ja suullisessa tuottamisessa tietoa kertovan, kuvaavan, ohjaavan, kantaa ottavan ja pohtivan tekstin tekstilajipiirteistä.

<p>T7</p> <p>Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoaan tekstien tuottamisessa.</p> <p>Oppilas vahvistaa kirjoitetun kielen normien hallintaa.</p> <p>Oppilas kehittyä suomen kielen rakenteiden hallinnassa.</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas kirjoittaa sujuvasti käsin ja vahvistaa tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoaan tekstien tuottamisessa.</p> <p>Oppilas vahvistaa kirjoitetun kielen normien hallintaa.</p> <p>Oppilas kehittyä suomen kielen rakenteiden hallinnassa.</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas tuottaa ymmärrettäviä ja koherentteja tekstejä ja vahvistaa yleiskielen hallintaa tekstejä kirjoittaessaan ja muokatesaan.</p>
Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen	Kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin ymmärtäminen
<p>T8</p> <p>Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä.</p> <p>Oppilas tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä.</p> <p>Oppilas tunnistaa kielen rakenteita, eri rekistereitä, tyylipiirteitä ja sävyjä.</p>	<p>T8</p> <p>Oppilas kehittää kielitietoisuuttaan ja kiinnostuu kielen ilmiöistä.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä sekä pohtia niiden merkityksiä.</p> <p>Oppilas osaa käyttää erilaisia kielen rekistereitä tilanteen mukaan.</p>
<p>T9</p> <p>Oppilas tuntee Suomessa luettavaa nuortenkirjallisuutta sekä elokuva-, teatteri- ja mediakulttuuria.</p> <p>Oppilas lukee sovitut tekstit.</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas tuntee kirjallisuuden päälatit ja joitakin alalajeja sekä on lukeenut sovitut kirjat.</p>	<p>T9</p> <p>Oppilas tuntee suomalaista kirjallisuutta, osaa nimetä sen tärkeimpiä vaiheita ja sen yhteyksiä maailmankirjallisuuteen.</p> <p>Oppilas on lukeenut sovitut kirjat.</p>
<p>T10</p> <p>Oppilas ymmärtää kulttuurien monimuotoisuutta ja erilaisten tekstien kulttuurisidonnaisuutta.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas tutustuu kulttuurin eri muotoihin sekä pohtii kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään.</p>	<p>T10</p> <p>Oppilas tutustuu kulttuurin eri muotoihin sekä pohtii kirjallisuuden ja kulttuurin merkitystä omassa elämässään.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla kulttuurin monimuotoisuutta ja ymmärtää monikielisyuden merkityksen.</p>
Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena	Kielen käyttö kaiken oppimisen tukena
<p>T11</p> <p>Oppilas tuntee erilaisia oppimistyylejä ja -tapoja.</p> <p>Oppilas harjaantuu arvioimaan itseään kielenoppijana ja asettamaan itselleen tavoitteita.</p>	<p>T11</p> <p>Oppilas tuntee erilaisia oppimistyylejä ja -tapoja.</p> <p>Oppilas osaa nimetä kehittämistarpeitaan kielenoppijana ja asettaa itselleen tavoitteita.</p>	<p>T11</p> <p>Oppilas oppii ymmärtämään kielen merkityksen ajattelun, oppimisen ja itseilmaisun välineenä.</p> <p>Oppilas tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa</p>

		kielenoppijana ja osaa asettaa itselleen oppimistavoitteita.
T12 Oppilas havainnoi eri tiedonalojen kieltä ja laajentaa käsitevarantoaan.	T12 Oppilas ymmärtää eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä ja laajentaa käsitevarantoaan.	T12 Oppilas tunnistaa eri tiedonalojen tapoja käyttää kieltä ja laajentaa käsitevarantoaan. Oppilas hyödyntää osaamistaan kieliä oppimisen tukena.
T13 Oppilas kehittää tiedonhankintataitojaan. Oppilas kehittää itsenäisen työskentelyn taitojaan.	T13 Oppilas osaa suunnitella työskentelyään. Oppilas kehittää taitoaan arvioida erilaisista lähteistä hankkimaansa tietoa ja opettelee käyttämään sitä tarkoituksenmukaisesti.	T13 Oppilas pystyy suunnittelemaan, jäsentämään ja arvioimaan työskentelyään itsenäisesti ja ryhmän jäsenenä. Oppilas monipuolistaa lähteiden käyttöä ja harjoittelee viittaustapoja omassa tekstissä. Oppilas osaa toimia verkossa yksityisyyttä sekä tekijänoikeuksia kunnioittaen.

Vieraat kielet

Englanti, A-oppimäärä

7.lk	8.lk	9.lk
Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen	Kasvu kulttuuriseen moninaisuuteen ja kielitietoisuuteen
T1 Oppilas ymmärtää, että englannin kielessä on eri variantteja, sekä maantieteellisiä että sosiaalisia.	T1 Oppilas tutustuu englannin levinneisyyteen maailmassa.	T1 Oppilas osaa kuvata, missä englantia puhutaan, ja mainita englannin levinneisyyden syitä.
T2 Oppilas etsii itseään kiinnostavia englanninkielisiä sisältöjä eri kulttuurien ymmärtämiseksi.	T2 Oppilas etsii ja käyttää itseään kiinnostavia autenttisia englanninkielisiä sisältöjä ja tutkii niitä eri kulttuurien näkökulmista.	T2 Oppilas osaa käyttää monipuolista ja monimediaista autenttista materiaalia kehittääkseen ymmärrystään eri kulttuureista.
T3 Oppilas tekee havaintoja	T3 Oppilas vertailee eri kielten	T3 Oppilas osaa tehdä johtopäätöksiä englannin kielen

englannin kielen säännönmukaisuuksista ja osaa vertailla eri kieliiä.	tapoja ilmaista asioita ja eri kielten säännönmukaisuuksia.	säännönmukaisuuksista. Oppilas tuntee englannin kielitiedon keskeisiä käsitteitä.
Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot	Kielenopiskelutaidot
T4 Oppilas harjoittelee erilaisia opiskelutaitoja sekä omien vahvuuksiensa hyödyntämistä. Oppilas harjoittelee oman osaamisensa arviointia ja siihen perustuvaa itseohjautuvuutta.	T4 Oppilas harjoittelee monipuolisesti yhteistoiminnallista työskentelyä. Oppilas harjoittelee koko kehon käyttämistä ilmaisussaan. Oppilas harjoittelee oman oppimisensa ja opiskelutaitojensa kehittymisen arviointia.	T4 Oppilas osaa työskennellä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttää erilaisia oppimisen tapoja löytäen niistä itselleen tehokkaimmat. Oppilas oppii tapoja toimia vuorovaikutuksessa rakentavasti. Oppilas osaa arvioida osaamistaan ja työskentelyään realistisesti ja opiskella tavoitteellisesti.
T5 Oppilas harjoittelee tiedon ryhmittelyä ja prosessointia sekä autenttisten lähteiden käyttöä. Oppilas opettelee valitsemaan itsenäisesti hänelle sopivia oppimateriaaleja.	T5 Oppilas käyttää opiskelussaan itselleen merkityksellisiä aiheita ja sisältöjä sekä harjoittelee tiedon kriittistä käsittelyä ja tosielämän ongelmien ratkaisua.	T5 Oppilas osaa luovasti ja itseohjautuvasti soveltaa kielenopiskelutaitojaan, hahmottaa kokonaisuuksia ja käyttää tietoa monipuolisesti. Oppilas luottaa itseensä kielenopiskelijana.
Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa	Kehittyvä kielitaito, taito toimia vuorovaikutuksessa
T6 Oppilas harjoittelee keskustelemaan omaan elämäänsä liittyvistä asioista ja toimimaan erilaisissa viestinnällisissä konteksteissa.	T6 Oppilas harjoittelee keskustelemaan ja ilmaisemaan mielipiteensä häntä kiinnostavista aiheista erilaisissa tilanteissa.	T6 Oppilas osaa keskustella ja esittää mielipiteitä monenlaisista hänen ikätasolleen ja elämäkokemukseen sopivista aiheista.
T7 Oppilas havainnoi erilaisia viestintätilanteita ja niiden vaikutusta kieleen. Oppilas harjoittelee vuorovaikutustaitoja ja viestintästrategioita.	T7 Oppilas osallistuu erilaisiin viestintätilanteisiin ja harjoittelee niihin sopivaa kielenkäyttöä. Oppilas harjoittelee vuorovaikutustaitoja ja viestintästrategioita.	T7 Oppilas osoittaa aloitteellisuutta vuorovaikutustilanteissa ja osaa käyttää viestintästrategioita.
T8 Oppilas tekee havaintoja viestinnän ja vuorovaikutuksen eroista ja yhtäläisyyksistä eri kulttuureissa.	T8 Oppilas harjoittelee keskustelua ja vuorovaikutusta kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisessa ympäristössä.	T8 Oppilas tunnistaa viestinnän kulttuurisia piirteitä ja osaa osallistua rakentamaan kulttuurienväliseen viestintään.

Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tulkita tekstejä
T9 Oppilas harjoittelee erilaisten tekstien ymmärtämistä ja tulkittaa kokonaisuuksien hahmottamista ja oleellisen sisällön tunnistamista.	T9 Oppilas harjoittelee asiatekstin tulkitsemista sekä ydinsisällön tiivistämistä monimediaisessa ympäristössä.	T9 Oppilas kuulee ja lukee monenlaisia itselleen merkityksellisiä yleiskielisiä tekstejä monimediaisessa ympäristössä sekä osaa tulkita niitä käyttäen erilaisia strategioita.
Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä	Kehittyvä kielitaito, taito tuottaa tekstejä
T10 Oppilas harjoittelee esiintymis- ja ilmaisutaitoja suullisesti, kirjallisesti ja eri medioita hyödyntäen. Oppilas havainnoi ja harjoittelee ääntämistä, puherytimiä ja intonaatiota.	T10 Oppilas harjoittelee tekstin tuottamista suullisesti, kirjallisesti ja digitaalisesti eri medioita hyödyntäen monipuolisesti eri aiheista. Oppilas harjoittelee ääntämistä ja intonaatiota.	T10 Oppilas osaa tuottaa sekä puhuttua että kirjoitettua tekstiä erilaisiin tarkoituksiin yleisistä ja itselleen merkityksellisistä aiheista. Oppilas osaa ääntää englantia oikein ja käyttää kielen rakenteita monipuolisesti.

Matematiikka

7. lk	8. lk	9. lk
Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet
T1 Oppilas kiinnostuu matematiikan opiskelusta.	T1 Oppilas oppii tunnistamaan aiemmin oppimaansa tietoa ja hyödyntämään sitä uuden tiedon oppimisessa.	T1 Oppilas oppii käyttämään matematiikkaa erilaisissa tilanteissa ja luottamaan itseensä matematiikan oppijana.
T2 Oppilas oppii tunnistamaan omaa osaamistaan ja ottamaan vastuuta niiden matemaattisten taitojen harjoittamisesta, jotka tuntuvat vielä epävarmoilta. Oppilas osaa tehdä yhteistyötä toisten oppilaiden kanssa.	T2 Oppilas oppii työskentelemään pitkäjänteisesti matemaattisten taitojen kehittämiseksi sekä toimimaan yhdessä myös muiden kanssa.	T2 Oppilas opiskelee matematiikkaa pitkäjänteisesti sekä toimii yhdessä myös muiden kanssa.
Työskentelyn taidot	Työskentelyn taidot	Työskentelyn taidot
T3 Oppilas oppii havaitsemaan matemaattisten toimintojen yhteyksiä ja ymmärtämään niiden osaamisen merkityksen matematiikan oppimisen kannalta.	T3 Oppilas oppii havaitsemaan matematiikassa oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä ja muodostamaan tietorakenteita.	T3 Oppilas oppii ymmärtämään oppimiensa asioiden välisiä yhteyksiä ja muodostamaan niistä kokonaisuuksia. Oppilas osaa kuvailla, selittää ja soveltaa oppimaansa.

<p>T4 Oppilas tutustuu täsmällisen matemaattisen kielen käyttöön matemaattisia päättelyjä ja vastauksia kirjoittaessaan. Oppilas oppii selittämään ajatuksiaan myös suullisesti. Oppilas tunnistaa matemaattisille ominaisia ilmaisuja ja käsitteitä.</p>	<p>T4 Oppilas harjoittelee käyttämään täsmällisiä matemaattisia käsitteitä, merkintöjä ja ilmaisuja ja hyödyntää niitä tehtävien ratkaisussa.</p>	<p>T4 Oppilas oppii täsmällisen matemaattisen ilmaisun ja osaa perustella valitsemiansa laskutapoja myös suullisesti</p>
<p>T5 Oppilas harjoittelee loogisen ajattelun taitoja.</p>	<p>T5 Oppilas harjoittelee luovan ja loogisen ajattelun taitoja.</p>	<p>T5 Oppilas osaa ratkaista loogista ja luovaa ajattelua vaativia matemaattisia tehtäviä ja kehittää siinä edelleen taitojaan.</p>
<p>T6 Oppilas oppii tiedostamaan, mitkä ratkaisun vaiheet kuuluvat hyvään ratkaisuun ja arvioimaan saamiensa vastausten mielekkyyttä.</p>	<p>T6 Oppilas harjoittelee arvioimaan ja kehittämään matemaattisia ratkaisujaan sekä tarkastelemaan kriittisesti tuloksen mielekkyyttä.</p>	<p>T6 Oppilas kehittää matemaattisia ratkaisujaan ja arvioi kriittisesti saamiensa tulosten mielekkyyttä.</p>
<p>T7 Oppilas oppii havaitsemaan ympäristöstään ilmiöitä, joiden ratkaisemiseksi voidaan käyttää matemaatiikkaa. Oppilas oppii soveltamaan taitojaan tehdessään erilaisia valintoja ja päätöksiä, esim. ostoksia tehdessään.</p>	<p>T7 Oppilas oppii näkemään matemaatiikkaa ympäröivässä yhteiskunnassa ja soveltamaan matemaattikantaitojaan eri oppiaineiden opiskelussa.</p>	<p>T7 Oppilas osaa soveltaa matematiikan taitojaan eri oppiaineiden opiskelussa ja ympäröivässä yhteiskunnassa.</p>
		<p>T8 Oppilas hankkii ja analysoi tietoa ja pohtii sen todenperäisyyttä ja merkitysvyyttä.</p>
		<p>T9 Oppilas käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa matematiikan oppimiseen sekä tiedon koontiin, muokkaukseen ja havainnollistamiseen.</p>
<p>Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet</p>	<p>Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet</p>	<p>Käsitteelliset ja tiedonalakohtaiset tavoitteet</p>
<p>T10 Oppilas harjoittelee päättely- ja päässälaskutaitoja arkisissa tilanteissa.</p>	<p>T10 Oppilas oppii käyttämään päättely- ja päässälaskutaitojaan eri tilanteissa.</p>	<p>T10 Oppilas osaa käyttää päättely- ja päässälaskutaitojaan eri tilanteissa.</p>
	<p>T11 Oppilas osaa käyttää peruslaskutoimituksia ratkaistessaan erilaisia matemaattisia ongelmia.</p>	

	T12 Oppilas laajentaa lukukäsitteen ymmärtämistä reaalitylukuihin.	T12 Oppilas syventää eri lukualueiden ymmärtämistä.
T13 Oppilas osaa laskea prosenttiosuuden ja prosenttiluvun määrän kokonaisuudesta. Oppilas oppii käyttämään matematiikassa oppimia taitojaan esim. oppimiskokonaisuuksissa.		T13 Oppilas syventää taitojaan prosenttilaskennassa soveltamalla taitojaan arkielämään liittyvissä tehtävissä ja tilanteissa. Oppilas osaa soveltaa prosenttilaskennassa tarvittavia taitoja erilaisissa arkielämän tilanteissa.
	T14 Oppilas oppii ymmärtämään tuntemattoman käsitteen ja ratkaisemaan ensimmäisen asteen yhtälöt ja vaillinaiset toisen asteen yhtälöt.	T14 Oppilas syventää yhtälönselvitystaitojaan sekä soveltaa niitä erilaisissa ongelmanratkaisuuksissa.
		T15 Oppilas ymmärtää muuttujan ja funktion käsitteen. Oppilas osaa piirtää funktion kuvaajia sekä tulkita niitä.
T16 Oppilas oppii käyttämään oikeita käsitteitä kuvaillessaan geometrisia kuvioita, niiden ominaisuuksia sekä niiden välisiä yhteyksiä.	T16 Oppilas opiskelee geometrian käsitteitä ja käyttää niitä tarkoituksenmukaisesti kuvatessaan geometrinen kuvien ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.	T16 Oppilas osaa käyttää geometrian käsitteitä tarkoituksenmukaisesti kuvaillessaan kuvien ja kappaleiden ominaisuuksia ja niiden välisiä yhteyksiä.
T17 Oppilas oppii hahmottamaan suorakulmaisen kolmion ja ympyrän geometrisia yhteyksiä ja ymmärtämään niiden merkityksen tehtäviä ratkaistessaan.	T17 Oppilas oppii ymmärtämään ja hyödyntämään suorakulmaiseen kolmioon ja ympyrään liittyviä ominaisuuksia, kuten Pythagoraan lausetta.	T17 Oppilas soveltaa ja syventää aiemmin oppimiansa taitoja uuden tiedon oppimisessa.
	T18 Oppilas laajentaa taitoaan laskea monikulmioiden sekä ympyrän ja sektorin pinta-aloja.	T18 Oppilas syventää taitojaan laskea pinta-aloja ja pinta-aloja sekä ymmärtää, miten niitä voidaan hyödyntää tilavuuksien laskentaessa.
		T19 Oppilas hallitsee aineistojen keräämisen, luokittelun, analysoinnin ja raportoinnin. Oppilas lukee ja tulkitsee diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyyppiarvon sekä mediaanin. Oppilas ymmärtää ja määrittää

		klassisen ja tilastollisen todennäköisyyden sekä osaa tehdä johtopäätöksiä.
T20 Oppilas harjoittelee kirjoittamaan ohjelmakoodia, joka suorittaa yksinkertaisia laskutoimituksia tai piirtää geometrisia kuvioita. Oppilas harjoittelee vertailuoperaattoreiden käyttöä väite- ja ehtolauseissa tutustuessaan totuusarvoihin.	T20 Oppilas oppii suunnittelemaan ja ohjelmoimaan algoritmin, jolla voidaan ratkaista jokin ongelma tai tehtävä, joka voi olla esim. animaatio tai peli.	T20 Oppilas oppii käyttämään funktioita ja muuttujia ohjelmointitehtävissä. Oppilas osaa jakaa ongelman osaongelmiin, ratkaista ne ohjelmoimalla ja yhdistää osat yhdeksi ratkaisuksi.

Biologia

7.lk	8.lk	9.lk
Biologinen tieto ja ymmärrys	Biologinen tieto ja ymmärrys	Biologinen tieto ja ymmärrys
	T1 Oppilas syventää tietojaan metsäekosysteemin perusrakenteesta ja toiminnasta. Oppilas oppii vertailemaan erilaisia ekosysteemejä. Oppilas oppii tunnistamaan tavallisimpia metsän eliölajeja.	
T2 Oppilas oppii eliökunnan pääryhmät ja luokittelun pääperiaatteita esimerkkejä käyttäen. Oppilas oppii kuvailemaan eri eliöiden rakenteita ja elintointoja.		
T3 Oppilas tutustuu erilaisiin elinympäristöihin. Oppilas kiinnittää huomiota erityisesti lähiseudun vesistöihin ja niissä elävään lajistoon. Oppilas oppii tunnistamaan vesiympäristön tavallisimpia eliölajeja. Oppilas ymmärtää vesieliöiden	T3 Oppilas oppii tarkastelemaan eliöiden sopeutumista eri elinympäristöihin ja ymmärtämään, miten se näkyy esimerkiksi erilaisina rakenteina. Oppilas oppii, että erilaiset ekosysteemit lisäävät metsän monimuotoisuutta.	

sopeutumista omaan elinympäristöönsä.		
		<p>T4</p> <p>Oppilas tutustuu perinnöllisyyden perusteisiin ja ymmärtää, miten perimä vaikuttaa yksilönkehitykseen ja yksilön ominaisuuksiin.</p> <p>Oppilas ymmärtää evoluution peruseriaatteen ja sen, miten elämä on maapallolla kehittynyt.</p>
		<p>T5</p> <p>Oppilas oppii ihmisen elimistön perusrakenteet ja elintoiminnot. Oppilas tarkastelee ihmisen lisääntymistä, yksilönkehitystä ja kasvua.</p>
<p>T6</p> <p>Oppilas tutustuu luonnonsuojelun eri osa-alueisiin.</p> <p>Oppilas tarkastelee tarkemmin vettä luonnonvarana sekä vesiluonnon ja vesiympäristössä elävien lajien suojelua.</p> <p>Oppilas pohtii ja tutkii oman toiminnan merkitystä osana luonnonsuojelua.</p>	<p>T6</p> <p>Oppilas tekee metsäekosysteemiinliittyviä pienimuotoisia tutkimuksia, joiden avulla hän havainnoi ekosysteemin toimintaa ja ihmisen vaikutusta luontoon.</p> <p>Oppilas tutustuu metsiin Suomen tärkeimpänä luonnonvarana ja pohtii metsien kestävän käytön tapoja.</p> <p>Oppilas tarkastelee luonnon tarjoamien ekosysteemipalveluiden merkitystä Suomen ja koko maapallon kannalta.</p> <p>Oppilas pohtii metsien monikäyttöä ja oppii jokamiehen oikeudet ja velvollisuudet.</p> <p>Oppilaan positiivinen asenne luontoa kohtaan vahvistuu.</p>	
Biologiset taidot	Biologiset taidot	Biologiset taidot
<p>T7</p> <p>Oppilas tutustuu elämän tunnusmerkkeihin ja edellytyksiin maapallolla.</p> <p>Oppilas harjoittelee esittämään mielekkäitä luonnontieteellisiä</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas tutustuu luonnontieteelliseen tutkimukseen suunnittelella ja toteuttamalla ryhmässä pienimuotoisen metsätutkimuksen.</p> <p>Metsätutkimuksen yhteydessä oppilas oppii itse tekemään</p>	<p>T7</p> <p>Oppilas tutustuu luonnontieteelliseen tutkimukseen suunnittelella ja toteuttamalla pienimuotoisia kokeita ja testejä liittyen ihmisen rakenteisiin ja elintoihintoihin.</p> <p>Oppilas työskentelee siten, että</p>

<p>kysymyksiä ja pohtii niihin vastauksia.</p>	<p>luonnontieteellisiä kysymyksiä, hypoteeseja ja johtopäätelmiä. Metsätutkimusten avulla oppilas perehtyy metsäekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan sekä ihmisen vaikutukseen luonnossa tapahtuviin muutoksiin.</p>	<p>hänen taitonsa suunnitella, toteuttaa, havainnoida ja tehdä johtopäätelmiä biologisesta tutkimuksesta vahvistuu. Oppilaan taito tehdä luonnontieteellisiä kysymyksiä, hypoteeseja ja johtopäätelmiä vahvistuu kokeiden ja testien yhteydessä.</p>
<p>T8 Oppilas tutustuu mikroskoopin käyttöön, erilaisiin näytteenottovälineisiin ja biologisen tutkimuksen kulkuun. Oppilas harjoittelee tulkitsemaan ja noudattamaan ohjeita turvallisen ja tavoitteellisen työskentelyn turvaamiseksi. Oppilas oppii hyödyntämään teknologiaa esimerkiksi lajinmäärityksessä ja esimerkiksi valokuvaamalla lajeja ja tutkittavia näytteitä.</p>	<p>T8 Biologialle tunnusomainen tutkimus- ja mittausvälineistö tulee oppilaalle tutuksi metsätutkimusten yhteydessä. Oppilas harjoittelee tieto- ja viestinteknologian käyttöä raportoiden metsätutkimusten tuloksia.</p>	<p>T8 Biologialle tunnusomainen tutkimus- ja mittausvälineistö tulee oppilaalle tutuksi ihmistä koskevien pienimuotoisten tutkimusten yhteydessä. Oppilas harjoittelee käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa testejä tehdessään. Oppilas harjoittelee tiedonhakua, analysointia, lähdekritiikkiä ja tilastointia. Oppilas havainnollistaa saatuja tuloksia esimerkiksi erilaisin kuvaajin. Oppilas osaa hyödyntää tarkoituksenmukaista tieto- ja viestintäteknologiaa ja erilaisia tietolähteitä biologian opiskelussa.</p>
<p>T9 Kasvien kasvatuskokeen avulla oppilas ymmärtää eliöiden lisääntymistä, kasvua ja kehitystä. Kasveja kasvattamalla vahvistuu oppilaan ymmärrys valon, lämpötilan, veden ja ravinteiden merkityksestä kasvulle ja elämälle.</p>	<p>T9 Oppilas koostaa kasvion tai jonkin muun eliökokoelman perinteisin keruumenetelmin tai digitaalisesti kuvaamalla.</p>	
<p>T10 Oppilas kerää eliönäytteitä, joita tutkii joko maastossa tai luokassa. Kasvinkasvatuskokeen yhteydessä oppilas oppii tekemään hypoteeseja, tutkimusta ja sen raportointia.</p>	<p>T10 Oppilas tutustuu lähiympäristön metsiin ja niissä tavattaviin eliölajeihin. Maastossa oppilas ottaa näytteitä, joita hän tutkii joko maastossa tai luokassa. Metsätutkimusten yhteydessä oppilas harjoittelee tekemään</p>	<p>T10 Oppilas harjoittelee työskentelemään erilaisissa oppimisympäristöissä, mahdollisuuksien mukaan myös laboratoriossa. Oppilas havainnoi, kerää ja tallentaa tietoa hyödyntäen monipuolisesti tieto- ja viestintäteknologiaa. Oppilaan taito tehdä hypoteeseja, tutkimusta,</p>

	hypoteeseja, tutkimusta ja raportointia.	johtopäätelmiä sekä tulosten raportointia vahvistuu.
T11 Oppilas pohtii, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa. Oppilas harjoittelee perustelemaan näkemyksiään biologisen tietämyksen pohjalta. Oppilas osallistuu yläkoulun aikana pienimuotoisen lähiluonnon vaalimisprojektin suunnitteluun ja toteutukseen esimerkiksi monialaisen oppimiskokonaisuuden yhteydessä.	T11 Oppilas pohtii, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa. Oppilas harjoittelee perustelemaan näkemyksiään biologisen tietämyksen pohjalta. Oppilas osallistuu yläkoulun aikana pienimuotoisen lähiluonnon vaalimisprojektin suunnitteluun ja toteutukseen esimerkiksi monialaisen oppimiskokonaisuuden yhteydessä.	T11 Oppilas pohtii, miten biologisia tietoja ja taitoja voi hyödyntää omassa arjessa ja yhteiskunnassa. Oppilas harjoittelee perustelemaan näkemyksiään biologisen tietämyksen pohjalta. Oppilas osallistuu yläkoulun aikana pienimuotoisen lähiluonnon vaalimisprojektin suunnitteluun ja toteutukseen esimerkiksi monialaisen oppimiskokonaisuuden yhteydessä.
Biologian asenne- ja arvotavoitteet	Biologian asenne- ja arvotavoitteet	Biologian asenne- ja arvotavoitteet
T12 Oppilaan kiinnostus ja into luonnon kunnioittamista ja ympäristönsuojelua kohtaan vahvistuu. Oppilas ymmärtää pienenkin ympäristöteon positiivisen merkityksen oman ja erityisesti lähiympäristön eliölajien hyvinvoinnille. Retkillä oppilas harjoittelee vastuullista luonnossa liikkumista.	T12 Oppilas ymmärtää ekosysteemien moninaisuuden ja toiminnan merkityksen luonnonsuojelulle sekä kestäväälle elämälle. Ekosysteemeihin tutustumalla oppilas ymmärtää ihmisen vaikutusta lähiympäristön ja sen eliölajien hyvinvointiin. Oppilas tarkastelee luonnonsuojelun eri muotoja ja saavutuksia.	
	T13 Oppilas tutustuu metsiin luonnonvarana. Oppilas pohtii, miten ihmisen toiminta voi vaikuttaa negatiivisesti ja toisaalta positiivisesti metsäluonnon elinvoimaisuuden ja monimuotoisuuden säilymiseen. Oppilas harjoittelee ekologisesti ja eettisesti perusteltujen kysymysten tekemistä ja niiden avulla vaikuttamista.	T13 Oppilas harjoittelee hyödyntämään biologian tietoja ja taitoja ihmiseen ja ympäristöön liittyvien vastuukysymysten arvioinnissa. Oppilas oppii esittämään perusteluja eettisesti kestäville valinnoille.
T14 Oppilas harjoittelee vastuullisuutta esimerkiksi keräämällä	T14 Oppilas pohtii omaa vastuuta ja oman toiminnan merkitystä	T14 Oppilas tutustuu erilaisiin vaikutuskeinoihin.

roskia retkien yhteydessä. Oppilas pohtii, miten erilaiset tekijät voivat vaikuttaa negatiivisesti ja toisaalta positiivisesti vesiluonnon puhtaana säilymiseen.	kestävän tulevaisuuden kannalta. Retkillä oppilas harjoittelee vastuullista luonnossa liikkumista kunnioittaen samalla jokamiehenoikeuksia ja velvollisuuksia.	Oppilas harjoittelee toimimaan ja vaikuttamaan kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi.
---	---	---

Maantieto

7.lk	8.lk	9.lk
Maantieteellinen tieto ja ymmärrys	Maantieteellinen tieto ja ymmärrys	Maantieteellinen tieto ja ymmärrys
T1 Oppilas tutustuu maapallon karttakuvan peruspiirteisiin ja keskeisten kohteiden sijaintiin ja nimeämiseen. Oppilas hahmottaa koko maapallon karttakuvan.		
T2 Oppilas tutustuu Maan planetaarisuuteen ja sen vaikutuksiin maapallolla. Oppilas opiskelee vuorokauden- ja vuodenaikojen vaihtelua sekä ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeitä. Oppilas tarkastelee maapallon eri kehiä kuten ilmaa, vettä ja maa/-kallioperää. Oppilas harjoittelee luonnonmaantieteellisten ilmiöiden selittämistä.	T2 Oppilas tutustuu erilaisten luonnonmaantieteellisten ilmiöiden kuten jääkauden vaikutuksiin ja näkymiseen Suomessa. Oppilas harjoittelee luonnonmaantieteellisten ilmiöiden selittämistä. Oppilas pohtii Itämeren merkitystä Suomelle.	
	T3 Oppilas pyrkii kuvaamaan kulttuurimaisemien vaihtelua Suomessa.	T3 Oppilas tutustuu ihmisten elämään, kulttuureihin, asumiseen ja elinkeinoihin eri puolilla maapalloa. Oppilas pyrkii ymmärtämään ihmisten elämää ja kulttuurimaisemien vaihtelua Euroopassa ja muualla maailmassa.
T4 Oppilas opiskelee, mitä elämä maapallolla vaatii. Oppilas tutustuu luonnonvarojen esiintymiseen ja kestäväan	T4 Oppilas opiskelee, miten luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin Suomessa.	T4 Oppilas harjoittelee luonnon ja ihmisen toiminnan välisen vuorovaikutuksen selittämistä. Oppilas ymmärtää, miten

<p>käyttöön. Oppilas tutustuu joihinkin esimerkkeihin tuotteiden elinkaarista.</p>	<p>Oppilas pohtii, millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan erityisesti Suomessa. Oppilas pohtii luonnonvarojen kestäväää käyttöä.</p>	<p>luonnonympäristö vaikuttaa ihmisten elämään ja elinkeinoihin sekä millaisia vaikutuksia ihmisen toiminnalla on luonnonympäristön tilaan Euroopassa ja eri puolilla maapalloa. Oppilas ymmärtää, miksi luonnonvarojen kuten energialähteiden kestävä käyttö on tärkeää.</p>
Maantieteelliset taidot	Maantieteelliset taidot	Maantieteelliset taidot
<p>T5 Oppilas tutkii erilaisia alueita. Oppilas tutustuu eri aluetasoihin karttoihin painottaen koko maapallon tarkastelua. Oppilas harjoittelee maantieteellisten kysymysten tekemistä.</p>	<p>T5 Oppilas tutkii erilaisia alueita. Oppilas tulkitsee eri aluetasoisia karttoja painottaen omaa lähiympäristöä, kuntaa ja Suomea. Oppilas harjoittelee alueiden välisten erojen kuvaamista ja selittämistä. Oppilas harjoittelee maantieteellisten kysymysten tekemistä ja pohtii niiden vastauksia.</p>	<p>T5 Oppilas tutkii erilaisia alueita, kuvaava alueiden välisiä eroja ja pyrkii selittämään erojen taustaa. Oppilas tulkitsee eri aluetasoisia karttoja: oma lähiympäristö, kunta, Suomi, Eurooppa ja koko maailma. Oppilas tekee maantieteellisiä kysymyksiä ja pohtii niiden vastauksia.</p>
<p>T6 Oppilas harjoittelee etäisyyksien mittaamista kartalla jana- ja suhdelukumittakaavan avulla ja kartan suuntaamista todellisuuden mukaisesti. Oppilas harjoittelee maastossa liikkumista kartan avulla.</p>		
<p>T7 Oppilas harjoittelee kuvien, karttojen, karttapalvelujen ja muun geomedian käyttöä maantiedon sisältöjen opiskelussa sekä arkielämässä. Oppilas piirtää käsin yksinkertaisia karttoja ja diagrammeja. Oppilas opiskelee paikanmäärittystä koordinaatiston avulla.</p>	<p>T7 Oppilas tutustuu satelliitti- ja ilmakuvien tulkintaan. Oppilas harjoittelee kuvien ja muun geomedian käyttöä maantiedon sisältöjen opiskelussa sekä arkielämässä. Oppilas tutustuu paikkatietosovellusten käyttöön (esim. navigaattorit ja sähköiset reittipalvelut).</p>	<p>T7 Oppilas tuottaa ja käyttää geomedian monipuolisesti käsin piirtämällä sekä tietokoneen ohjelmistoja ja verkkopalveluja hyödyntäen.</p>
<p>T8 Oppilas tekee pienimuotoisen maantieteellisen aluetutkimuksen. Oppilas harjoittelee tutkimustulosten havainnollistamista geomedian avulla ja esittämistä suullisesti.</p>	<p>T8 Oppilas tekee pienimuotoisen lähialueeseen tai Suomeen liittyvän maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas harjoittelee tutkimustulosten havainnollistamista geomedian avulla ja esittämistä suullisesti.</p>	<p>T8 Oppilas tekee pienimuotoisen teemaan tai alueeseen liittyvän maantieteellisen tutkimuksen. Oppilas havainnollistaa tutkimustuloksia hyödyntäen monipuolisesti opittuja geomedian taitoja. Oppilas hyödyntää erilaisia tapoja julkaista tutkimus.</p>
<p>T9 Oppilas seuraa maapallon kehiin</p>	<p>T9 Oppilas tekee maastotutkimuksia</p>	<p>T9 Oppilas tutustuu Euroopassa ja</p>

liittyviä uutisia esim. maanjäristyksistä ja pyörremyrskyistä.	lähiympäristössä. Oppilas tutustuu erityisesti Suomessa tapahtuviin ympäristömuutoksiin ja muutoksia aiheuttaviin tekijöihin. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja pohtii tapahtumien taustoja.	muualla maailmassa tapahtuviin ympäristömuutoksiin ja muutoksia aiheuttaviin tekijöihin. Oppilas seuraa maantieteellisiin ilmiöihin liittyvää ajankohtaista uutisointia ja pyrkii selittämään tapahtumien taustoja.
T10 Oppilas työskentelee ryhmässä ja harjoittelee oman toimintansa arviointia. Oppilas harjoittelee mielipiteiden esittämistä maantieteellisistä asioista ja erilaisten näkemysten kuuntelua.	T10 Oppilas työskentelee ryhmässä ja arvioi omaa toimintaansa. Oppilas pystyy esittämään mielipiteitään maantieteellisistä asioista. Oppilas opettelee erilaisten näkemysten kuuntelua ja rakentavaa suhtautumista sekä harjoittelee argumentoinnin taitoja.	T10 Oppilas työskentelee ryhmässä ja arvioi omaa toimintaansa ryhmän jäsenenä. Oppilas esittää perusteltuja mielipiteitä maantieteellisistä asioista ja suhtautuu rakentavasti erilaisiin näkemyksiin. Oppilas harjoittelee argumentoinnin taitoja.
		T11 Oppilas osallistuu joko itse suunnitellen tai ryhmässä toimien pienimuotoisen lähiluonnon vaalimisprojektiin hyödyntäen myös biologian sisältöjä. Oppilas pohtii globaalin vastuun merkitystä omassa toiminnassaan ja harjoittelee vaikuttamisen taitoja.
Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet	Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet	Maantiedon asenne- ja arvotavoitteet
T12 Oppilas tutustuu esimerkkeihin, miten toimitaan kestävän elämäntavan mukaisesti.	T12 Oppilas harjoittelee, miten toimia vastuullisesti koulussa ja koulun ulkopuolella. Oppilas harjoittelee ottamaan kantaa kestävän kehityksen kysymyksiin.	T12 Oppilas pyrkii toimimaan vastuullisesti koulussa ja koulun ulkopuolella. Oppilas ottaa perustellen kantaa kestävän kehityksen kysymyksiin.
		T13 Oppilas harjoittelee lähiympäristön ja sen kulttuurien monimuotoisuuden kuvaamista sekä oman alueellisen identiteettinsä tunnistamista. Oppilas pohtii hyvän elämän edellytyksiä, moninaisuuden merkitystä ja yhteiskunnan ilmiöitä ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Terveystieto

7.lk	8.lk	9.lk
Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys	Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys	Terveyttä tukeva kasvu ja kehitys
<p>T1 Oppilas ymmärtää terveyden koostuvan fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta osa-alueesta sekä käsittää, että terveydessä keskeisintä on terveyden edistäminen, arjen voimavarojen ylläpitäminen sekä terveysosaamisen (tiedot, taidot, itsetuntemus, kriittinen ajattelu ja eettinen vastuullisuus) kehittäminen. Oppilas ymmärtää koetun ja mitatun terveyden käsitteet. Oppilas tietää elämänsä keskeiset kohdat sekä tunnistaa elämänsä ja eri ikäkausien tunnuspiirteitä terveyden näkökulmasta. Oppilas osaa kuvata ihmisen fyysisistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä nuoruudessa ja ymmärtää sen olevan yksilöllistä. Oppilas osaa selittää kasvuun ja kehitykseen liittyviä käsitteitä.</p>	<p>T1 Oppilas osaa nimetä perustunteita ja käsittää erilaisten tunteiden olevan sallittuja. Oppilas ymmärtää tunnetaitojen merkityksen mielen hyvinvointia tukevana tekijänä. Oppilas osaa kuvata erilaisia arjessa tarvittavia sosiaalisia taitoja sekä hyvän ystävyysuhteen tunnuspiirteitä. Oppilas ymmärtää seksuaalisuuden olevan voimavara ja osa terveyttä kuuluen ihmisen persoonaan syntymästä lähtien. Oppilas tunnistaa seksuaalisen kehityksen vaiheita (seksuaalisuuden portaat) ja tietää seksuaaliterveyden perusteet. Oppilas osaa selittää käsitteen seksuaalinen suuntautuminen.</p>	<p>T1 Oppilas tutustuu terveyden laaja-alaisuuteen ja terveyden edistämiseen opiskelu- ja työkyvyn näkökulmasta. Oppilas ymmärtää mielen hyvinvoinnin sekä mielenterveyden haasteet osana kokonaisvaltaista terveyttä ja työkykyä.</p>
<p>T2 Oppilas harjoittelee erilaisia vuorovaikutustilanteita.</p>	<p>T2 Oppilas harjoittelee erilaisia sosiaalisia taitoja sekä tunnetaitoja (erilaisten tunteiden nimeäminen, tunnistaminen, ilmaiseminen ja niiden säätely). Oppilas harjoittelee rakentavaa toimimista erilaisissa ristiriita- ja ongelmatilanteissa.</p>	<p>T2 Oppilas opettelee tunnistamaan äkillisen kriisin vaiheita ja erilaisia selviytymistapoja kriisitilanteissa. Oppilas harjoittelee stressin hallintataitoja.</p>
<p>T3 Oppilas käsittää, että jokainen ihminen on ainutlaatuinen. Oppilas oppii tapoja kehittää omaa itsetuntemustaan, itsensä arvostamista sekä itsensä kuuntelemista.</p>	<p>T3 Oppilas osaa arvioida omaa käyttäytymistään erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Oppilas oppii tarkastelemaan ja</p>	<p>T3 Oppilasta ohjataan löytämään sekä arvioimaan omaa käyttäytymistään stressi- ja kriisitilanteissa sekä tunnistamaan oman kehon ja mielen viestejä. Oppilas miettii oman elämänsä ja</p>

<p>Oppilas ymmärtää, että oman kehon ja mielen viestien kuunteleminen ja niiden ymmärtäminen ovat osa terveydenlukupäätöksiä.</p>	<p>ymmärtämään omaa seksuaalista kehitystään.</p>	<p>terveytensä kannalta tärkeitä arvoja ja opettelee arvioimaan omia asenteitaan itseä ja muita kohtaan.</p>
<p>T4 Oppilas pohtii oman käyttäytymisensä merkitystä erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.</p>	<p>T4 Oppilas pohtii erilaisten nuorten elämässä tyypillisten ongelmatilanteiden syitä ja seurauksia sekä niiden ratkaisuja. Oppilas osaa arvioida sosiaalisten suhteiden merkityksen mielen hyvinvoinnille ja terveydelle. Oppilas osaa pohtia ja perustella turvallista sekä vastuullista seksuaalikäyttäytymistä ja suhtautumistaan seksuaaliseen erilaisuuteen.</p>	<p>T4 Oppilas pohtii terveyteen liittyvää yhdenvertaisuutta (lasten oikeudet, vanhuus, vammaisuus, pitkäaikaissairaus, seksuaalivähemmistöt, monikulttuurisuus) sekä yhdessä toimimiseen ja vuorovaikutukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Oppilas tuottaa edellä mainittuihin kysymyksiin vastuullisia ratkaisuja.</p>
<p>Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy</p>	<p>Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy</p>	<p>Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy</p>
<p>T5 Oppilas tietää, mitkä tekijät vahvistavat ja mitkä puolestaan vaarantavat fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä. Oppilas tunnistaa kiusaamisen eri piirteitä ja siihen liittyviä rooleja sekä tietää keinoja kiusaamisen ehkäisemiseksi ja lopettamiseksi. Oppilas tietää, mitä käsitteet mielihyvä ja riippuvuus tarkoittavat ja osaa nimetä erilaisia mielihyvän ja riippuvuuden lähteitä. Oppilas ymmärtää riippuvuuksiin liittyvät terveysriskit ja osaa nimetä syitä erilaisille riippuvuuksille sekä keinoja niistä eroon pääsemiseksi. Oppilas tiedostaa tupakkatuotteista (tupakka, nuuska, sähkösavuke) aiheutuvan riippuvuuden ja osaa selittää niihin liittyviä terveyshaittoja. Oppilas ymmärtää käsitteen passiivinen tupakointi.</p>	<p>T5 Oppilas ymmärtää terveyttä vahvistavia ja vaarantavia tekijöitä, esimerkiksi arkiryhtiin, uneen ja lepoon, ravitsemukseen, liikuntaan, seksuaalikäyttäytymiseen, alkoholiin ja liikenneturvallisuuteen liittyen.</p>	<p>T5 Oppilas tiedostaa huumeiden käytöstä aiheutuvan riippuvuuden sekä terveysriskin ja ymmärtää huumeiden käytön syyt ja seuraukset. Oppilas tietää yleisimpiä tartuntatauteja sekä suomalaisia kansantauteja ja näihin liittyviä riskitekijöitä ja ehkäisykeinoja. Oppilas ymmärtää käsitteen seksuaalinen kaltoinkohtelu.</p>

<p>T6 Oppilas harjoittelee terveyteen ja sairauteen liittyvien tiedonhankintamenetelmien käyttämistä.</p>	<p>T6 Oppilas opettelee terveyteen, turvallisuuteen ja sairauteen liittyvien tietojen ja taitojen soveltamista, aiheina arkirytmii, uni ja lepo, ravitseminen, liikunta, seksuaalikäyttäytyminen, alkoholi ja liikenneturvallisuus.</p>	<p>T6 Oppilas erottaa epäluotettavan ja luotettavan tietolähteen toisistaan ja osaa etsiä terveyteen ja sairauteen liittyvää tietoa ja toimintaohjeita (esimerkiksi seksuaalinen kaltoinkohtelu). Oppilas osaa tunnistaa terveydelle vaarallisia tilanteita ja kehittää valmiuksiaan toimia tarkoituksenmukaisesti sairastumis- ja ensiaputilanteissa. Oppilas osaa esittää toimintamalleja itsehoidossa ja avunhakemisessa.</p>
<p>T7 Oppilas ymmärtää omaa terveyttä koskevien elintapavalintojen merkityksen jokapäiväisessä elämässä ja pystyy nimeämään omaa terveyttä vahvistavia asioita. Oppilas ymmärtää itsestä huolehtimisen merkityksen terveyden kannalta (päivittäinen hyvä hygienia). Oppilas miettii elämäntapavaltien merkitystä osana terveyden kannalta merkittäviä voimavaroja. Oppilas opettelee tunnistamaan mahdollisia riippuvuutta aiheuttavia tekijöitä omassa elämässään ja miettimään, miten välttää riippuvuuksien kehittymistä.</p>	<p>T7 Oppilas osaa arvioida omia terveystaitojaan ja tottumuksiaan säännölliseen arkirytmiiin, uneen ja lepoon, ravitsemukseen, liikuntaan, seksuaalikäyttäytymiseen, alkoholiin ja liikenneturvallisuuden liittyen.</p>	<p>T7 Oppilas osaa arvioida omia elintapojaan ja terveystottumuksiaan sekä niiden vaikutusta esimerkiksi kansantauteihin.</p>
<p>T8 Oppilas tarkastelee erilaisia terveyteen liittyviä ajankohtaisia ilmiöitä ja osaa selittää terveystottumuksiin liittyvien ilmiöiden muodostumista.</p>	<p>T8 Oppilas osaa kuvata ja opettelee arvioimaan kriittisesti elämäntapoihin, kuten uneen ja lepoon, ravitsemukseen, liikuntaan, seksuaalikäyttäytymiseen, alkoholiin ja liikenneturvallisuuden liittyviä ilmiöitä, tietolähteitä, eettisiä kysymyksiä, valintoja ja niiden seurauksia, arvoja ja arvostuksia.</p>	<p>T8 Oppilas osaa arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyviä tietoja eri näkökulmista, kyseenalaistamaan tiedon luotettavuutta sekä tarkastelemaan sen merkitystä hyvinvoinnille.</p>

Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri	Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri	Terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri
<p>T9 Oppilas tiedostaa mediaan liittyviä terveyttä ja hyvinvointia edistäviä ja vaarantavia tekijöitä. Oppilas tietää, miten toimia nettikiusaamistilanteessa.</p>	<p>T9 Oppilas ymmärtää ihmissuhteiden ja keskinäisen huolenpidon sekä tieto- ja viestintäteknologian merkityksen terveydelle ja hyvinvoinnille.</p>	<p>T9 Oppilas ymmärtää terveyden ja toimintakyvyn merkityksen ihmiselle. Oppilas osaa selittää mediaan liittyviä käsitteitä. Oppilas tunnistaa terveystarkkailun ja vaikuttamisen keinot. Oppilas ymmärtää, miten elinympäristö vaikuttaa terveyteen. Oppilas ymmärtää suomalaisen terveydenhuoltojärjestelmän rakenteen.</p>
<p>T10 Oppilas oppii käytännössä tarkastelemaan toimintakyvylle ja sen ylläpitämiselle merkittäviä seikkoja, kuten työasennon ergonomiaa, ja osaa laatia opiskelu-, toiminta- ja työkykyä edistäviä suunnitelmia.</p>	<p>T10 Oppilas tutustuu tarjolla oleviin terveyspalveluihin ja niiden toimintaan.</p>	<p>T10 Oppilas tietää, mistä hän saa taroituksenmukaista tukea ja apua erilaisissa terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä ongelmatilanteissa.</p>
<p>T11 Oppilas opettelee arvioimaan omaan elämäntilanteeseen kuuluvien ihmisten terveystilanteiden (lääketieteellinen, toiminnallinen, subjektiivinen) vaikutusta omaan terveyteen.</p>	<p>T11 Oppilas pohtii omaan elämään liittyviä terveyden ja hyvinvoinnin arvoja ja normeja arkirytmien, unen ja lepoon, ravitsemukseen, liikuntaan, seksuaalikäyttäytymiseen, alkoholiin ja liikenneturvallisuuteen liittyen.</p>	<p>T11 Oppilas osaa havainnoida ympärillään olevia erilaisia terveystilanteita sekä ajankohtaisia terveystilanteita ja arvioida niiden vaikutusta itseensä. Oppilas osaa kuvailla omaa oppimista tukevia tekijöitä.</p>
<p>T12 Oppilas osaa käyttää kriittistä medialukutaitoa arvioidessaan terveyteen liittyvän viestinnän luotettavuutta ja merkitystä. Oppilas pohtii, mitä keinoja ja tapoja hänellä on vaikuttaa lähiyhteisönsä terveyteen. Oppilas pohtii eettistä vastuullisuutta, esimerkiksi muiden huomioon ottamista tai (netti)kiusaamiseen puuttumista, osana terveysosaamista.</p>	<p>T12 Oppilas tietää, miten hän voi toiminnallaan tukea sekä omien että muidenkin oikeuksien toteutumista mm. seksuaalikäyttäytymiseen (nuorten seksuaalioikeudet) liittyen.</p>	<p>T12 Oppilas ymmärtää omat vaikutusmahdollisuutensa terveyttä ja turvallisuutta koskevissa asioissa. Oppilas pohtii kansalaistoiminnan ja osallisuuden merkitystä kestävästä elämäntavasta, kansanterveyden ja sen edistämisen kannalta. Oppilas ymmärtää, että hänellä itsellään on päävastuu omasta terveydestään ja turvallisuudestaan. Oppilas pohtii terveyteen</p>

		liittyvän viestinnän eettisyyttä ja yhdenvertaisuutta (yksilön oikeudet ja vastuut).
--	--	--

Elämäkatsomustieto

Elämäkatsomustieto: tavoitteet vuosiluokilla 7-9
<p>T1 Oppilas oppii tunnistamaan ja ymmärtämään erilaisista lähteistä eri maailmankuviin ja- katsomuksiin sisältyviä käsitteitä. Oppilas oppii käyttämään käsitteitä ilmaistessaan itseään tekstein ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa.</p> <p>T2 Oppilas omaksuu tietoja erilaisista kulttuureista ja katsomuksista. Oppilas oppii huomioimaan eri kulttuurien ilmenemistä yhteiskuntien eri alueilla mm. mediassa ja taiteessa. Oppilas tietää maailmanperintöohjelman periaatteet ja joitain maailmanperintökohteita.</p> <p>T3 Oppilas tuntee keskeisten maailmankatsomusten ja kulttuurien tärkeimmät historialliseen kehitykseen liittyvät piirteet ja niiden vaikutukset nyky-yhteiskuntiin. Oppilas tietää katsomusten tieteellisen tutkimuksen periaatteet.</p> <p>T4 Oppilas oppii tuntemaan uskonnon määritelmän, uskonnollisen ja uskonnotoman ajattelun periaatteet ja uskontokritiikin pääpiirteet.</p> <p>T5 Oppilas tuntee katsomusvapaus-käsitteen sisällön ja merkityksen sekä osaa arvioida katsomusvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumista ja toteutumattomuutta erilaisissa yhteiskunnissa. Oppilas perehtyy ihmisoikeusjärjestöihin sekä niiden toimintaperiaatteisiin.</p> <p>T6 Oppilas oppii käyttämään omaksumaansa tietoa hahmottaessaan erilaisten katsomusten taustalla olevia perusteluja.</p> <p>T7 Oppilas oppii käyttämään omaksumaansa tietoa hahmottaessaan maailman moninaisuutta ja ihmisten yhdenvertaisuutta. Oppilas oppii hyväksymään ja ymmärtämään erilaisuutta.</p> <p>T8 Oppilas oppii käyttämään omaksumaansa tietoa eettisen ajattelunsa perusteluna erilaisissa tilanteissa. Oppilas oppii kehittämään eettistä ajatteluaan lisääntyvän tiedon ja kokemusten pohjalta.</p> <p>T9 Oppilas oppii ja on innostunut käyttämään omaksumaansa tietoa arkisten ratkaisujensa perustana. Oppilas oppii ymmärtämään arkisten ratkaisujen vaikutusta kestäväan tulevaisuuteen sekä paikallisesti että globaalisti. Oppilas oppii vaikuttamaan yhteiskunnassa kestäväan tulevaisuuden perusteiden mukaisesti.</p> <p>T10 Oppilas tietää ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja ihmisten yhdenvertaisuuden merkityksen ja eettisen perustan. Oppilas oppii käyttämään omaksumaansa tietoa ihmisoikeuksien ja suvaitsevaisuuden edistämiseen.</p>

Historia

7.lk	8.lk
Merkitys, arvot ja asenteet	Merkitys, arvot ja asenteet
<p>T1 Oppilaan kyky tunnistaa niitä historiallisia tapahtumia ja ilmiöitä, jotka vuosien saatossa ovat keskeisimmin muokanneet maailmaa, vahvistuu. Oppilas löytää myös oman identiteettinsä historialliset juuret. Oppilaan kiinnostus historiasta tiedonalana, identiteettiä ja kriittistä ajattelua rakentavana oppiaineena vahvistuu.</p>	<p>T1 Oppilaan kyky tunnistaa niitä historiallisia tapahtumia ja ilmiöitä, jotka vuosien saatossa ovat keskeisimmin muokanneet maailmaa, vahvistuu. Oppilas löytää oman identiteettinsä historialliset juuret.</p>
Tiedon hankkiminen menneisyydestä	Tiedon hankkiminen menneisyydestä
<p>T2 Oppilas oppii etsimään lähteitä ja arvioimaan niitä lähdekritiikin keinoin. T3 Oppilas harjoittelee etsimään ja tulkitsemaan erilaisia tulkintoja ja perusteluja historiallisille lähteille ja erilaisille näkemyksille.</p>	<p>T2 Oppilas osaa etsiä lähteitä ja arvioi niitä lähdekritiikin keinoin. T3 Oppilas ymmärtää, että on olemassa erilaisia tulkintoja ja perusteluja historiallisille lähteille ja erilaisille näkemyksille.</p>
Historian ilmiöiden ymmärtäminen	Historian ilmiöiden ymmärtäminen
<p>T4 Oppilas tietää historiallisen ajan aikakausien jaksoja ja niihin liittyviä käsitteitä. T5 Oppilas ymmärtää merkittävien historiallisten ratkaisujen taustaa sekä ihmisen toiminnan syitä eri aikakausien näkökulmasta. T6 Oppilas oppii arvioimaan erilaisia syitä historiallisille tapahtumille. Oppilas oppii pohtimaan tapahtumien syitä.</p>	<p>T4 Oppilaan aiempi tietämys historiallisen ajan aikakausien jaksottamisesta ja siihen liittyvästä käsitteistöstä syvenee. T5 Oppilas ymmärtää historiallisten ratkaisujen taustaa sekä ihmisen toiminnan syitä erilaisissa historiallisissa tilanteissa. T6 Oppilas arvioi erilaisia syitä historiallisille tapahtumille. Oppilas pohtii tapahtumien syitä. T7 Oppilas oppii, miten historian eri vaiheet nivELYVÄT tarkasteltavalla jaksolla toisiinsa ja mitkä ovat olleet keskeisimpiä näitä eri vaiheita toisistaan erottaneita ja siten maailmaa muuttaneita tekijöitä.</p>
Historiallisen tiedon käyttäminen	Historiallisen tiedon käyttäminen
<p>T8 Oppilas oppii muodostamaan historiallisen tiedon ja erilaisten lähteiden perusteella omia johtopäätöksiä ja perusteltuja tulkintoja historian tapahtumista.</p>	<p>T8 Oppilas oppii muodostamaan historiallisen tiedon ja erilaisten lähteiden perusteella omia johtopäätöksiä ja perusteltuja tulkintoja historian tapahtumista.</p>

<p>T10 Oppilas osaa selittää ja arvioida kriittisesti historiallisista tapahtumista tehtyjen tulkintojen luotettavuutta sekä soveltaa tietoa eri tavoin.</p>	<p>T9 Oppilaan kyky arvioida ja selittää ihmisen toiminnan keskeisiä motiiveja ja pyrkimyksiä vahvistuu.</p> <p>T10 Oppilas osaa selittää ja arvioida kriittisesti historiallisista tapahtumista tehtyjen tulkintojen luotettavuutta sekä soveltaa tietoa erilaisissa tilanteissa.</p> <p>T11 Oppilas osaa vertailla ja käyttää erilaisia lähteitä. Oppilas osaa käyttää lähteistä löytämänsä tietoa oman perustellut tulkintansa pohjana.</p> <p>T12 Oppilas pohtii nykytiedon valossa erilaisia tulevaisuuden skenaarioita, historian yleisiä lainalaisuuksia sekä sitä, voiko historiasta oppia.</p>
--	---

Yhteiskuntaoppi

<p>Merkitys, arvot ja asenteet</p>
<p>T1 Oppilas kiinnostuu ympärillään tapahtuvista asioista ja tapahtumista. Oppilas ymmärtää yhteiskuntaopin perusteita.</p> <p>T2 Oppilas ymmärtää yksilön ja yhteiskunnan toimijoiden tekemien päätösten vaikutukset lähiympäristön tasolta globaalille tasolle. Oppilas kehittää omaa pohdintaa ja ajattelua eri sisältöihin liittyen.</p>
<p>Yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen omaksuminen sekä yhteiskunnallinen ymmärrys</p>
<p>T3 Oppilas hahmottaa oikeusvaltion periaatteet ja perehtyy ihmisoikeuksiin. Oppilas ymmärtää, kuinka suomalainen oikeusjärjestelmä toimii, ja mitkä ovat yksilön mahdollisuudet saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimissa.</p> <p>T4 Oppilas osaa hakea tietoa eri tietolähteistä ja tarkastella sitä kriittisesti. Oppilas oppii ymmärtämään ja kuvailemaan yhteiskunnan ja talouden toimintaa sekä median roolia yhteiskunnassa.</p>
<p>Yhteiskunnallisen tiedon käyttäminen ja soveltaminen</p>
<p>T5 Oppilas lisää tietojaan ja taitojaan työelämästä ja yrittäjyydestä. Oppilas vertailee palkkatyön ja yrittäjyyden tarjoilemia mahdollisuuksia.</p> <p>T6 Oppilas ottaa selvää kansalaisyhteiskunnan toiminnasta sekä tutustuu erilaisiin väestöryhmiin ja kansalaisten tasa-arvoon.</p>

<p>T7 Oppilas tutustuu päätöksenteon eri toimintatapoihin ja tasoihin. Oppilas tietää, miten hän voi toimia aktiivisena yhteisön jäsenenä.</p> <p>T8 Oppilaan ymmärrys talouden toiminnasta kasvaa. Oppilas harjoittelee oman talouden suunnittelua ja toteutusta. Oppilas tutkii omia kulutusvalintojaan ja havaitsee niiden seurauksia.</p> <p>T9 Oppilas osaa toimia aktiivisena kansalaisena. Oppilas osaa käyttää erilaisia vaikuttamisen keinoja. Oppilas lisää tiedonhakutaitojaan ja hyödyntää saatuja tietoja omassa elämässään.</p>

Musiikki

7.lk	8.lk
Osallisuus	Osallisuus
<p>T1 Oppilas toimii oman musiikinryhmän jäsenenä rakentavasti, saa onnistumisen kokemuksia ja harjoittelee esiintymistilanteita.</p>	<p>T1 Oppilas toimii erilaisten musiikillisten ryhmien kuten bändien tai lauluyhtyeiden jäsenenä rakentavasti ja muita kannustaen. Oppilas saa onnistumisen kokemuksia ja harjoittelee esiintymistilanteita.</p>
Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen	Musiikilliset tiedot ja taidot sekä luova tuottaminen
<p>T2 Oppilas käyttää ääntään turvallisesti ja tarkoitukseen sopivalla tavalla ja laulaa rohkeasti muiden mukana. Oppilas oppii ymmärtämään äänenmurroksen aikana äänessä tapahtuvia muutoksia ja tiedostaa, että oman äänen hyväksyminen on tärkeää.</p>	<p>T2 Oppilas ylläpitää laulutaitojaan ja rohkaistuu monipuolistamaan ilmaisuaan laulussa.</p>
<p>T3 Oppilas osallistuu yhteismusisointiin ja kehittää edelleen soittotaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimissa perehtyen mahdollisuuksien mukaan jonkin sointusoittimen soittamiseen.</p>	<p>T3 Oppilas osallistuu yhteismusisointiin ja kehittää edelleen soittotaitojaan keho-, rytmi-, melodia- ja sointusoittimissa perehtyen mahdollisuuksien mukaan jonkin sointu-, melodia- tai rytmisoittimen soittamiseen.</p>
<p>T4 Oppilas eläytyy musiikkikäsitteisiin ja musiikkikulttuureihin musiikkiliikunnan kautta.</p>	<p>T4 Oppilas eläytyy musiikkikäsitteisiin ja musiikkikulttuureihin musiikkiliikunnan kautta.</p>

	Oppilas harjoittelee perussykkeen hahmottamista liikkeessaan.
T5 Oppilas havainnoi musiikkia ja harjoittelee oman mielipiteen muodostamista sekä sen perustelemista vuorovaikutteisesti.	T5 Oppilas kuuntelee ja havainnoi ääniympäristöä ja musiikkia sekä kykenee osallistumaan aiheeseen liittyvään keskusteluun.
T6 Oppilas rakentaa luovaa suhdettaan musiikkiin kehittämällä yksin tai ryhmässä omia musiikillisia ideoita improvisoiden keho-, rytmi-, melodia-, ja sointusoittimilla.	T6 Oppilas kehittää luovaa suhdettaan musiikkiin yhdistelemällä musiikillisia ideoita laajemmiksi kokonaisuuksiksi yksin tai osana ryhmää.
T7 Oppilas harjoittelee tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden ja sovellusten käyttöä musiikin tallentamisessa.	T7 Oppilas harjoittelee tieto- ja viestintäteknologisten laitteiden ja sovellusten käyttöä luovan ilmaisun välineinä mm. monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa.
Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito	Kulttuurinen ymmärrys ja monilukutaito
T8 Oppilas perehtyy musiikin aikakausiin ja eri puolilla maailmaa esiintyviin musiikkikulttuureihin, mutta myös suomalaiseen musiikkiin. Oppilas pohtii taiteen olemusta ja merkitystä ihmiselle.	T8 Oppilas perehtyy musiikin vaikuttamiskeinoihin mm. elokuva- ja mainosmusiikissa sekä musiikkivideoissa.
T9 Oppilas keskustelelee musiikista ja harjoittelee käyttämään rytmin, melodian, harmonian, dynamiikan, muodon ja sointiväriä käsitteistöä keskustelussa. Oppilas ymmärtää keskeisiä nuottikuvan musiikillisia merkintätapoja.	T9 Oppilas keskustelelee musiikista ja harjoittelee käyttämään musiikin terminologiaa ja käsitteistöä keskustelussa. Oppilas tunnistaa ja ymmärtää nuottikuvan musiikillisia merkintätapoja.
Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa	Hyvinvointi ja turvallisuus musiikissa
T10 Oppilas kehittää itsetuntemustaan musiikin avulla.	T10 Oppilas kehittää itsetuntemustaan musiikin avulla.
T11 Oppilas osaa käyttää musiikkilaitteita turvallisesti ja osaa suojautua melulta.	T11 Oppilas osaa käyttää musiikkilaitteita turvallisesti ja osaa suojautua melulta.
Oppimaan oppiminen musiikissa	Oppimaan oppiminen musiikissa
T12 Oppilas pyrkii harjoittelemaan itsenäisesti ja pitkäjänteisesti. Oppilas asettaa pieniä musisointiin, musiikilliseen keksintään ja musiikkiliikuntaan liittyviä tavoitteita.	T12 Oppilas pyrkii harjoittelemaan itsenäisesti ja pitkäjänteisesti. Oppilas asettaa pieniä musisointiin, musiikilliseen keksintään ja musiikkiliikuntaan liittyviä tavoitteita.

Oppilas arvioi pitkäjänteisesti ja säännöllisesti työskentelyään suhteessa asettamiinsa tavoitteisiin ja tarvittaessa muuttaa tavoitteitaan.	Oppilas arvioi pitkäjänteisesti ja säännöllisesti työskentelyään asettamiinsa tavoitteisiin nähden ja tarvittaessa muuttaa tavoitteitaan.
--	---

Kotitalous

Käytännön toimintataidot
<p>T1</p> <p>Oppilas harjoittelee asettamaan kotitalouden toimintaan liittyviä tavoitteita.</p> <p>Oppilas harjoittelee tekemään kotitaloustöitä suunnitelmallisesti.</p> <p>Oppilas osaa arvioida oman toimintansa sujuvuutta ja harjaantuu käyttämään sopivia toimintavaihtoehtoja.</p> <p>Oppilas harjoittelee kotitaloustöihin liittyvää palautteen saamista ja antamista eri tavoin.</p>
<p>T2</p> <p>Oppilas harjoittelee käyttämään erilaisia työmenetelmiä ruoanvalmistuksessa, leivonnassa ja asumisen perustehtävissä.</p> <p>Oppilas opettelee kiinnittämään huomiota esteettisyyteen kotitaloustöitä tehdessään.</p>
<p>T3</p> <p>Oppilas opettelee valitsemaan ja käyttämään materiaaleja, työvälineitä ja laitteita.</p> <p>Oppilas osaa kiinnittää huomiota terveyteen ja kulutusvalintojen kestävyys.</p> <p>Oppilas harjoittelee hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologiaa hyvinvointiin ja terveyteen liittyvissä asioissa.</p>
<p>T4</p> <p>Oppilas opettelee toimimaan annettujen ohjeiden mukaisesti.</p> <p>Oppilas opettelee työskentelemään järjestelmällisesti.</p> <p>Oppilas harjoittelee kotitaloustöiden tekemiseen liittyvää ajankäyttöä sekä harjoittelee suunnittelemaan omaa toimintaansa suhteessa käytettävissä olevaan aikaan ja annettuun tehtävään.</p>
<p>T5</p> <p>Oppilas opettelee työskentelemään hygieenisesti ja turvallisesti.</p> <p>Oppilas osaa ottaa huomioon käytännön työssä ergonomiaan ja työturvallisuuteen liittyviä asioita.</p> <p>Oppilas harjoittelee kiinnittämään huomiota ajankäyttöön, kustannuksiin ja energiankulutukseen.</p>
Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot
<p>T6</p> <p>Oppilas harjoittelee keskustelemista.</p> <p>Oppilas harjoittelee kuuntelemaan toisia.</p> <p>Oppilas opettelee esittämään mielipiteitään ja perustelemaan niitä.</p> <p>Oppilas opettelee ottamaan toisten mielipiteet huomioon ja käyttämään niitä oman argumentoinnin tukena oppimistehtävien suunnittelu- ja työtilanteissa.</p>
<p>T7</p> <p>Oppilas harjoittelee kodin arkirutiinien tunnistamista.</p> <p>Oppilas tutustuu kotitaloustöihin ja harjoittelee niiden tekemistä.</p> <p>Oppilas tunnistaa erilaisia perherakenteita ja kotien kulttuurisen moninaisuuden.</p>

<p>T8</p> <p>Oppilas harjoittelee tekemään kotitaloustöitä yksin ja ryhmässä.</p> <p>Oppilas harjoittelee työtehtävien jakamista tasapuolisesti.</p> <p>Oppilas tiedostaa yhteistyön merkityksen työtehtävien tekemiseen kuluvaan aikaan.</p>
<p>T9</p> <p>Oppilas pyrkii toimimaan hyvien tapojen mukaisesti vuorovaikutustilanteissa.</p> <p>Oppilas pohtii oman käytöksensä vaikutusta yhteistyön tekemiseen ja työilmapiiriin.</p> <p>Oppilas harjoittelee hyviä käytöstapoja ja toisten huomioon ottamista.</p>
<p>Tiedonhallintataidot</p>
<p>T10</p> <p>Oppilas harjoittelee tiedon hankkimista eri lähteistä, lähdekritiikki huomioiden.</p> <p>Oppilas tutustuu ruoka- ja ravintoaineryhmiin ja niiden ominaisuuksiin.</p> <p>Oppilas harjoittelee tunnistamaan pakkausmerkintöjä.</p>
<p>T11</p> <p>Oppilas harjoittelee ohjeiden lukemista, tulkitsemista ja arviointia.</p> <p>Oppilas tutustuu mittayksiköihin, hoito-ohjemerkkeihin ja hinta- ja ympäristömerkkeihin.</p>
<p>T12</p> <p>Oppilas etsii tietoa ja pohtii erilaisia vaihtoehtoja ratkaista arkeen liittyviä tilanteita.</p> <p>Oppilas osaa kuvailla erilaisia kotitalouden palveluita ja pohtii niiden merkitystä arkielämässä.</p>
<p>T13</p> <p>Oppilas opettelee lajittelemaan kodin jätteitä.</p> <p>Oppilas harjoittelee kiinnittämään huomiota kustannuksiin ja energiankulutukseen valintoja tehdessä.</p> <p>Oppilas opettelee pohtimaan kuluttamisen vaikutusta ympäristöön.</p>

Liikunta

7.lk	8.lk	9.lk
Fyysinen toimintakyky	Fyysinen toimintakyky	Fyysinen toimintakyky
<p>T1</p> <p>Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti.</p> <p>Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia liikuntatehtäviä parhaansa yrittäen.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti.</p> <p>Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia liikuntamuotoja parhaansa yrittäen.</p>	<p>T1</p> <p>Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan aktiivisesti.</p> <p>Oppilas kokeilee ja harjoittelee erilaisia liikuntamuotoja parhaansa yrittäen.</p>
<p>T2</p> <p>Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään sekä osaa useimmiten tehdä sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään sekä osaa useimmiten tehdä sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja</p>	<p>T2</p> <p>Oppilas havainnoi itseään ja ympäristöään sekä osaa tehdä sen mukaan eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.</p>

peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	peleissä, tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.	
T3 Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitoaan sekä harjoittelee niiden käyttämistä, yhdistämistä ja soveltamista erilaisissa oppimisympäristöissä.	T3 Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitoaan sekä harjoittelee niiden käyttämistä, yhdistämistä ja soveltamista erilaisissa oppimisympäristöissä.	T3 Oppilas kehittää tasapaino- ja liikkumistaitoaan sekä käyttää, yhdistää ja soveltaa niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4 Oppilas kokeilee, yhdistää ja soveltaa monipuolista välineenkäsittelytaitoja erilaisissa oppimisympäristöissä.	T4 Oppilas harjoittelee, yhdistää ja soveltaa monipuolista välineenkäsittelytaitoja erilaisissa oppimisympäristöissä.	T4 Oppilas osaa käyttää, yhdistää ja soveltaa välineenkäsittelytaitoja monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä.
T5 Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan. Oppilas tutustuu omien voima-, nopeus-, liikkuvuus- ja kestävyysominaisuuksien kehittämiseen.	T5 Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta opettelee voima-, nopeus-, liikkuvuus- ja kestävyysominaisuuksien kehittämistä.	T5 Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja sen pohjalta kehittää voima-, nopeus-, liikkuvuus- ja kestävyysominaisuuksiaan.
T6 Oppilas opettelee uima- ja vesipelastustaitoja.	T6 Oppilas vahvistaa uima- ja vesipelastustaitojaan.	T6 Oppilas osaa uida, pelastautua ja pelastaa vedestä.
T7 Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas osaa huolehtia oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.	T7 Oppilas ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä toimii turvallisesti ja asiallisesti. Oppilas huolehtii oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.	T7 Oppilas toimii turvallisesti ja asiallisesti liikuntatunneilla. Oppilas huolehtii oikeanlaisesta varustautumisesta liikuntatunneille ja henkilökohtaisesta hygieniasta.
Sosiaalinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky
T8 Oppilas työskentelee kaikkien kanssa. Oppilas osaa säädellä toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	T8 Oppilas vahvistaa taitoaan työskennellä kaikkien kanssa. Oppilas osaa säädellä toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	T8 Oppilas osaa työskennellä kaikkien kanssa. Oppilas osaa säädellä toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.
T9 Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä	T9 Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä	T9 Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa ottavansa vastuuta yhteisistä

oppimistilanteissa. Oppilas osaa toimia pienryhmän ohjaustehtävissä.	oppimistilanteista. Oppilas osaa toimia pienryhmän ohjaustehtävissä.	oppimistilanteista. Oppilas osaa toimia pienryhmän ohjaustehtävissä.
Psyykkinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky	Psyykkinen toimintakyky
T10 Oppilas harjaantuu työskentelemään vastuullisesti ja itsenäisesti yksin ja ryhmän jäsenenä. Oppilas tutustuu hyvinvointiaan tukeviin teknologian tuomiin mahdollisuuksiin.	T10 Oppilas vahvistaa taitoaan työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti yksin ja ryhmän jäsenenä. Oppilas tietää joitakin hyvinvointia tukevia teknologian apukeinoja.	T10 Oppilas osaa työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti yksin ja ryhmän jäsenenä. Oppilas osaa hyödyntää teknologiaan oman hyvinvointinsa tukemiseen.
T11 Oppilas osaa asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita. Oppilas saa kokea liikunnasta tulevan hyvänolontunteen.	T11 Oppilas osaa asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita. Oppilas saa kokea liikunnasta tulevan hyvänolontunteen.	T11 Oppilas osaa asettaa itselleen realistisia oppimistavoitteita. Oppilas saa kokea liikunnasta tulevan hyvänolontunteen.
T12 Oppilas ymmärtää liikunnallisen elämäntavan merkityksen hyvinvoinnille.	T12 Oppilas ymmärtää liikunnallisen elämäntavan merkityksen hyvinvoinnille.	T12 Oppilas ymmärtää liikunnallisen elämäntavan merkityksen hyvinvoinnille.
T13 Oppilas tutustuu yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin löytääkseen itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia.	T13 Oppilas tutustuu yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin löytääkseen itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia.	T13 Oppilas tutustuu yleisten liikuntamuotojen harrastamiseen liittyviin mahdollisuuksiin, tietoihin ja taitoihin löytääkseen itselleen sopivia iloa ja virkistystä tuottavia liikuntaharrastuksia.